

STARI GRKI – OBLAČENJE in LEPOTIČENJE

1. HIGIENA

Grki so prav posebj negovali osebno higieno. Vsi otroci so se naučili plavati v morju ali v reki. Mali Špartanci so se kopali v reki Evrotas celo pozimi. A že v arhaični dobi (9. – 7. stol. Pr. Kr.), kot pričajo črnofiguralni keramični vrči, so se ljudje imeli navadno kopati pod mogočnimi slapovi velikih javnih fontan, kot bi bili pod prho.

Na višku klasične dobe, ko so se gimnaziji in palestre (prostor za vaje in tekmovanje v rokoborbi) zelo razširili, so vpeljali v rabo sobo s kopeljo, ki pa je bila običajno topla. V hišah so imeli terakotne kamnite ali opečnate kadi.

Javna kopališča, značilna za Atene iz 4. stol. pr. n .št. so bila last zasebnikov. Za kopališko osebje so bili sužnji. Na izbiro so bile parne ali vodne kopeli, s toplo ali hladno vodo, ponavadi pa so jih uporabljali kombinirano. Javna kopališča niso služila le za kopanje, temveč so bila kraj družabnih srečanj, rezerviran za mošk (od žensk so smele vstopiti le kurtizane (lahkoživa ženska, prostitutka)).

2. PRIČESKE IN KOZMETIKA

V Šparti so imeli navado, da so otroke popolnoma obrili, odrasli pa so nosili dolge lase. Ravno nasprotno je bilo v Atenah. Sužnji so bili obriti, odrasli svobodnjaki pa so svoje lase posvetili bogovom, zato so jih nosili kratko pristrižene. Brade so imeli precej dolge, okrogle ali špičasto zašiljene.

Ženske so si puščale dolge lase in si jih spenjale v fige ali povezovale s trakovi, tako kot je pač velevala trenutna moda, ki je večinoma narekovala zelo zapletene pričeske. Običajno so si barvale lase na svetlo ali temno, zelo priljubljene so bile tudi natupirane pričeske, ki so naredile lase na videz bujnejše.

Kozmetika je bila med grki zelo priljubljena. Ženske so dobro poznale to umetnost in vedele, kako se ji streže, še posebej plemenite poročene žene, ki so jim pri natančnih lepotilnih kurah pomagale sužnje. Obraz so si naličile tako, da so dosegle željeno bledečo ali zdravo, rdečelično polt. Na razpolago so imele kreme in ličila ter celo vrsto parfumov. Depilacija, pedikura in manikura so bile del vsakdanje nege. Čeprav je ličenje in urejevanje pričesk zahtevalo mnogo časa, se ženske temu niso nikoli odpovedale. Tudi takrat ne, ko jim ni bilo treba v javnost.

Poleg škatlic s kozmetiko in raznovrstnih stekleničk z vsemi mogočimi olji in parfumi so imele ženske različne šatulje, kamor so odlagale nakit in nepogrešljiva bronasta ogledalca, na eni strani svetleča, na drugi okrašena z ograviranimi podobami. Med temi predmeti je bilo veliko umetniško zelo dovršenih.

3. OBLAČILA

Za tkanje so največ uporabljali lan in volno. Sužnji so nosili zelo preproste tunike: kratke, v pasu spete z zaponko ali zavezane v voz, na bedrih je bila lahko zašita ali odprta, eno rame pa je puščala prosto. Svobodni možje so kot spodnje oblačilo nosili **kiton**, ki je lahko bil dolg ali kratek, spet z zaponkami na obeh ramenih ali samo na levem. Najprej je bil volnen, kasneje bombažen ali svilen, neukrojen kos blaga. Čezenj so si ogrnili **himation**. Včasih je imel kiton rokave, še večkrat pa je bil to samo pravokoten kos blaga, ki je naguban padal ob telesu (dorski kiton).

Atenci so uporabili tudi **clamys**, kratek plašč iz tesalske noše, ki se je zapenjal na ramenu in bil posebej priročen za na konja, zato je bil zelo priljubljen med mladeniči in konjeniki.

Ženske so nosile **peplos** iz ohlapnega pravokotnega kosa blaga, spetega na ramenih z majhnimi zaponkami, ponekod prepasanega s pasom. Obstajalo je veliko različic, odvisno od količine uporabljenega blaga. Špartanske mladenke so nosile najpreprostejšo: precej kratek in nič šivan peplos, ki je razkrival telo ob najmanjšem gibu. Bolj ohlapne peplose so lahko za vratom nagubali v nekakšno kapuco za pokrivanje glave.

Izboljšanje življenjskih razmer v Atenah v 5.st.pr.n.št. je omogočilo uvoz lana, ki je hitro prešel v splošno rabo. Ženske so tako zamenjale tradicionalni volneni peplos za jonski kiton, tuniko, ki je bila ob straneh zašita – za razliko od peplosa, ki je bil na desni strani odprt – in na kateri ni bilo treba uporabljati sponk. Na skulpturah jo je lahko prepoznati po številnih simetričnih gubah, ki padajo ob telesu. Pozimi so se ogrnile z ogrinjalom ali z volnenim šalom. Cena take tunike je bila odvisna od kvalitete lana in vezenin. V Grčiji je obstajalo nekaj pokrajin, ki so bile specializirane v vezenju.

V težavnih razmerah (lov, vojne, potovanja), so moški nosili bolj priročno krajše ogrinjalo - **hlamida**.

4. NAKIT IN OBUVALA

Grški moške niso nikoli nosili nakita, imeli pa so pečatne prstane, ki so jih uporabili za pečatenje pisem in dokumentov. V nasprotju z moškimi so se ženske krasile z ogrlicami, verižicami, zapletenimi uhani, diademi in pasovi ter zlatimi in srebrnimi spiralnimi zapestnicami, ki so jih nosile na lahteh ali nad komolcem. Zelo so bile priljubljene srčaste in okrogle pahljače, ter današnjim dežnikom podobni sončniki.

Sužnji in kmetje so nosili volnene čepice, medtem ko so si meščani, da ne bi hodili gologlavi po soncu, nadedli **petasos**, stožčasti klobuk s širokimi krajci, ali koničasto kapo brez krajev, toda s ščitnikom. Prvi je bil iz težkega in trdnega klobučevini podobnega materjala, drugi pa iz usnja. Včasih so si ženske kot eleganten dodatek nadele žensko različico petasosa (široko okroglo čepico, ki se je dvigovala v konico).

Grki so lahko izbirali med različnimi modeli obuval. Najbolj razširjeni so bili zagotovo sandali, narejeni iz usnjenega, lesenga ali konopljinega podplata, ki so ga s trakovi privezali na nogo (noga je tako ostala prosta). Pozimi ali za dolgo hojo so uporabljali do gležnjev zaprte ali do sredine meč segajoče čevlje. Pet še niso poznali, vemo pa, da so ženske uporabljale nekakšen vložek, ki so ga vstavile med peto in podplat, da so bile višje. Poleg oblek, nakita in ličil so tudi obuvala predstavljala pomemben del ženskega šarma in elegance.

5. GRŠKA VOJSKA

Grški vojaki so si morali sami kupiti svojo bojno opremo in oklep. Bogati državljani so si lahko privoščili boljše sulice in meče, ter najmočnejše čelade in oklepe. Revni vojaki so se morali znajti s čimerkoli, kar so lahko uporabili. Večina mož se je borila peš, nekaj pa na bojnih vozovih in samih konjih. Najpogosteje so imeli na glavi čelado, v levi roki ščit, v desnici sulico, ob boku pa kratek meč. Od kolen navzdo, od tam, kjer ščit ni varoval nog, so imeli nožne varovalne ploščice – **nanožnice**. Bojevniki so imeli sprva dve sulici, ki so jih uporabljali za boj na daljavo. Najprej so vrgli eno in nato drugo. Iz bližine pa so se bojevali z mečem, udarce pa prestrezali s ščitom.

Grki so se lahko bojevali oblečeni ali tudi goli. Največji imetniki so pred hopliti nosili čelade (hoplit = težko oborožen vojak pešec), prsno in hrbtno oklepno ploščo, podkolenske plošče in ščite. Mit o Ahilovi peti razloži prav bojna oprema. Ob oklepu, čeladi, ščitu in nožnih ploščak oz. nanožnicah sta bili stopali edini ranljivi točki. Pri čeladi tako imenovanega korintskega tipa so bile v ozki reži nezavarovane samo oči in usta.

Viri in literatura:

Lopez Melero, Raquel, (1994); Kako so živeli Grki; Ljubljana, založba EWO; prevod: Ivelja Irena

Sam, Anej, (2000); Oblačenje; Ljubljana, Ekološko kulturološko društvo Jasa

Racinet, Albert, (1988); The historical encyclopedia of costumes; Facts on File, New York, USA

Švajncer, Janez, (1998); Vojna zgodovina; Ljubljana, založba DZS

Internet

Troja, film